

PAŃSTWO LIBIA

1. Podstawowe informacje, sytuacja gospodarcza

Od zakończenia wojny domowej w październiku 2011 r. kraj pozostaje bardzo niestabilny politycznie. Do niedawna głównym ośrodkiem władzy był jednoizbowy parlament - Izba Reprezentantów, z siedzibą w Tobruku, wyłoniony po wyborach parlamentarnych w czerwcu 2014 r. Szefem rządu był premier, wybierany przez Izbę Reprezentantów. Zasięg jego władzy obejmował jednak tylko część terytorium kraju, reszta znajdowała się pod kontrolą zbuntowanych bojówek oraz innego, nieuznanego na arenie międzynarodowej, parlamentu - islamistycznego Generalnego Kongresu Narodowego (*General National Congress*), który kontrolował stolicę kraju Trypolis.

W grudniu 2015 r. w Tunisie podpisane zostało porozumienie ws. powołania – uznanego przez ONZ - wspólnego rządu przejściowego, tzw. Rządu Jedności Narodowej (*Government of National Accord*), na którego czele stanął **Fayez Al-Sarraj**. W marcu 2016 r. rząd powrócił do stolicy Libii, Trypolisu.

W kwietniu 2019 r. dowódca samowwłażczej Libijskiej Armii Narodowej (*Libyan National Army*) z Benghazi, popierany m.in. przez Egipt, ZEA i Rosję, **gen. Khalifa Haftar** wydał rozkaz zajęcia Trypolisu. Wojska Haftara do 2020 r. kontynuowały ofensywę na stolicę kraju. W październiku ub. roku w Genewie zostało podpisane porozumienie ws. trwałego zawieszenia broni, w efekcie czego w lutym 2021 r. powołano nowy rząd tymczasowy, którego celem będzie przeprowadzenie w grudniu br. ogólnopaństwowych wyborów powszechnych (prezydenckich i parlamentarnych).

Powierzchnia:	1.759.540 km ²
Ludność:	7,0 mln mieszkańców (97% to Arabowie i Berberowie)
Głowa państwa:	Przewodniczący Rady Prezydenckiej (3-osobowa) Mohamed AL-MENFI
Premier	Abdul Hamid DHEIBAH (od marca 2021 r.)
Minister Spraw Zagranicznych i Współpracy Międzynarodowej	rząd w trakcie formowania
Ambasador Libii w Polsce	Salah M Almahzum Assalah (od 10.01.2020 r.)
Ambasador RP w Libii (siedziba Tunis)	Charge d'affaires a.i. Justyna Porazińska

Język urzędowy: arabski (powszechnie używany); w większych miastach również angielski i włoski.

Stolica: Trypolis (ok. 1,2 mln mieszkańców), Misurata (920 tys.), Benghazi (835 tys.).

Bogactwa naturalne: ropa naftowa, gaz ziemny, gips.

Waluta narodowa: dinar libijski LYD; średni kurs wymiany w 2017 r. wynosił: 1 USD = 1,41 LYD (1,39 LYD w 2016 i 2015 r.).

Struktura PKB (2017 r.): rolnictwo – 1,3%, przemysł – 52,3%, usługi – 46,4%.

Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne gospodarki:

Wskaźnik	2013	2014	2015	2016	2017
Wzrost PKB (w %)	- 36,8	- 53,0	- 13,0	- 7,4	64,0
PKB (PPP, mld USD)	94,1	45,1	39,6	37,1	87,1
PKB per capita (PPP, tys. USD)	14,5	6,8	5,9	5,4	13,2
Stopa inflacji (w %, r.d r.)	2,6	8,7	15,7	25,9	28,5
Dług publiczny (% PKB)	3,5	7,2	8,0	7,5	4,7
Dług zagraniczny (w mld USD)	6,03	5,24	3,99	3,1	3,0
Rezerwy dewizowe (w mld USD)	b/d	89,3	71,0	66,1	74,7
Eksport (w mld USD)	46,0	13,8	10,9	12,0	18,4
Import (w mld USD)	34,0	20,4	11,2	8,7	11,4
BIZ w Libii (mld USD, wartość skumulowana)	16,0	18,7	18,8	19,0	b/d
Inwestycje Libii za granicą (mld USD, wartość skumulowana)	20,16	20,91	21,59	22,19	b/d

Źródło: MFW, CIA, African Economic Outlook

Gospodarka Libii pozostaje niemal całkowicie zależna od eksportu węglowodorów, głównie ropy naftowej, który w okresie przed „arabską wiosną” dostarczał około 98% wpływów eksportowych oraz 90% dochodów budżetowych, generując ponad 70% PKB kraju. W czasie rewolucji produkcja ropy drastycznie spadła - z ok. 1,7 mln do zaledwie 22 tys. baryłek dziennie. Choć po 2012 r. nastąpił widoczny wzrost mocy produkcyjnych, dotychczas nie powróciły one do wcześniejszego poziomu (wydobycie szacowane na 1 mln baryłek dziennie w 2018 r.). Wskutek wprowadzonej na początku 2020 r. blokady terminali naftowych, wydobycie ropy ponownie spadło (do ok. 100 tys. b/d), przynosząc ogromne straty dla budżetu kraju.

Od 2014 r. trudności gospodarcze Libii pogłębiały się z uwagi na brak bezpieczeństwa i niestabilność polityczną kraju, zakłócenia w produkcji ropy oraz spadek światowych cen tego surowca. Dinar libijski stracił wiele na wartości, zaś rosnąca różnica między kursem oficjalnymi i czarnorynkowym przyczyniła się do rozkwitu szarej strefy i wzrostu inflacji. Kraj negatywnie odczuwa częste przerwy w dostawie prądu, spowodowane niedoborami paliwa do produkcji energii. Pogorszeniu uległy warunki życia, w tym dostęp do wody pitnej i usług medycznych.

W **wymianie handlowej** z zagranicą do 2013 r. Libia tradycyjnie odnotowywała dodatnie saldo obrotów (ok. 12 mld USD w 2013 r.). Sytuacja przejściowo uległa zmianie w latach 2014-15, kiedy to w libijskim handlu zagranicznym wystąpił deficyt w wysokości odpowiednio 6,5 oraz 0,3 mld USD. Natomiast od 2016 r. ponownie notowana była nadwyżka w handlu zagranicznym - 7 mld USD w 2017 r.

Eksport (2017 r.) – 18,4 mld USD, główne towary: ropa naftowa i produkty jej przetwórstwa (udział 87,6%), gaz ziemny (5,8%), chemikalia.

Najważniejsi partnerzy: Włochy – 19,0%, Hiszpania – 12,5%, Francja – 11,0%, Niemcy – 8,6%, Egipt – 8,6%, Chiny – 8,3%, USA – 4,9%, Wielka Brytania – 4,6%, Niderlandy - 4,5%.

Import (2017 r.) – 11,4 mld USD, główne towary: maszyny i urządzenia, art. żywnościowe, pszenica, sprzęt transportowy, dobra konsumpcyjne.

Najważniejsi partnerzy: Chiny – 13,5 %, Turcja - 11,3 %, Włochy – 6,9 %, Korea Płd. – 5,9%, Hiszpania – 4,8%.

W raporcie Banku Światowego **Doing Business 2020** oceniającym warunki prowadzenia działalności gospodarczej w poszczególnych krajach, Libia zajmuje piątą od końca, **186. pozycję**, wśród 190 ujętych w rankingu gospodarek świata (*taka sama pozycja w DB 2019*).

Stosunki z UE: Dotychczas nie powstały żadne związki prawno-traktatowe pomiędzy Unią Europejską a Libią. Kraj ten nie jest członkiem Unii dla Śródziemnomorza - posiada jedynie status obserwatora. Od listopada 2008 r. prowadzone były negocjacje Libii z Komisją Europejską dotyczące wypracowania ramowej umowy o współpracy. Obalenie reżimu płk. Muammara Kadhafiego przyspieszyło rozwój współpracy pomiędzy Libią a Unią Europejską. W 2011 r. otwarta została delegatura UE w Trypolisie (tymczasowo przeniesiona do Tunisu). Libia korzysta również z programów pomocowych w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa (ENPI).

Członkostwo w organizacjach międzynarodowych: Libia należy do Unii Afrykańskiej (AU), Unii Maghrebu Arabskiego (AMU), Wielkiej Arabskiej Strefy Wolnego Handlu (GAFTA), Ligi Arabskiej (AL), Organizacji Państw Eksporterów Ropy Naftowej (OPEC), Organizacji Państw Arabskich Eksportujących Ropę Naftową (OAPEC), Międzynarodowego Funduszu Walutowego (IMF), Arabskiego Funduszu Walutowego (AMF), Banku Światowego (WB), Afrykańskiego Banku Rozwoju (AfBD), Wspólnego Rynku Wschodniej i Południowej Afryki (COMESA).

Libia jest też sygnatariuszem porozumienia AfCFTA (Afrykańska Kontynentalna Strefa Wolnego Handlu, obejmująca 54 kraje Afryki - bez Erytrei) podpisanego w marcu 2018 r., które przewiduje zniesienie ceł na 90% dóbr i usług z dniem wejścia w życie, na pozostałe 10% po upływie okresu przejściowego.

W 2004 r. rozpoczęte zostały negocjacje w/s członkostwa Libii w Światowej Organizacji Handlu (WTO), wstrzymane w związku z zawieszeniem w 2011 r. negocjacji umowy o współpracy Libia-UE. Aktualnie kraj ten w WTO posiada status obserwatora.

2. Ramy prawno-traktatowe współpracy gospodarczej

- Jedyną umową o charakterze gospodarczym podpisaną w 1974 r. pomiędzy Polską a Libią jest Umowa o współpracy gospodarczej i naukowo-technicznej pomiędzy Rządem PRL a Rządem Libijskiej Republiki Arabskiej, która weszła w życie 24 marca 1975 r.
- W 2008 r. podjęte zostały negocjacje między Libią a Komisją Europejską dot. wypracowania ramowej umowy o współpracy. Rozmowy zostały zawieszone w lutym 2011 r. Libia jest obecnie jedynym - oprócz Syrii - krajem regionu śródziemnomorskiego, które nie posiada umowy stowarzyszeniowej z UE.

3. Wymiana handlowa z Polską

Wymiana handlowa pomiędzy Polską a Libią bardzo ucierpiała z powodu wojny domowej. W 2011 r. wolumen naszych obrotów handlowych spadł o około 65% (do 12,5 mln USD, z 37 mln USD w 2010 r.). Odbudowa kraju ponownie znacząco wpłynęła na wzrost wartości polskiego eksportu, który w 2012 roku osiągnął poziom 49 mln USD. W 2013 r. wartość wzajemnych obrotów była ponad 2-krotnie wyższa i przekroczyła 113 mln USD, w tym eksport z Polski do Libii – 93,0 mln USD. W kolejnych latach, do 2017 r., miała miejsce tendencja spadkowa w dwustronnym handlu. W ostatnich 5 latach wyniki wymiany handlowej z Libią przedstawiają się następująco:

w mln USD	2016	2017	2018	2019	Dynamika % 2019/18	2020*	Dynamika % 2020/19
Eksport	29,1	28,9	51,7	72,3	140,0	61,1	84,5
Import	0,1	0,2	0	0,1	2309,8	0,7	478,1
Obroty	29,2	29,1	51,7	72,5	140,3	61,8	85,3
Saldo	29,0	28,7	51,7	72,2		60,4	

Źródło: GUS

*/ dane wstępne

Według wstępnych danych GUS za rok 2020, dwustronna wymiana towarowa – sprowadzająca się w zasadzie do polskiego eksportu – wyniosła 61,8 mln USD, co oznacza spadek o 14,7% w stosunku do 2019 r. Zamknęła się ona dodatnim dla Polski saldem w wysokości 60,4 mln USD.

Głównymi towarami w polskim eksporcie do Libii we wcześniejszych latach były gotowe artykuły spożywcze, pojazdy dostawcze, ciągniki i ich komponenty, urządzenia mechaniczne i elektryczne oraz produkty pochodzenia zwierzęcego. W imporcie występowały niewielkie ilości polimerów etylenu i wyrobów przemysłu metalurgicznego (poza 2013 r., w którym dominującą pozycję – 99% - stanowiły jednostki pływające).

W 2020 r. w strukturze naszego eksportu do Libii dominowały (*pozycje powyżej 2 mln USD*):

- produkty mleczarskie (głównie sery i twarogi, mleko i śmietana) – 20,7 mln USD, 33,9% udział w eksporcie ogółem, wzrost o 25,7% w stosunku do 2019 r.;
- maszyny i urządzenia mechaniczne (m.in. maszyny do obróbki tworzyw sztucznych, sprzęt laboratoryjny, sprzęt AGD) – 5,4 mln USD, udział 8,9%, spadek o 4,8%;
- pojazdy nieszynowe, ich części i akcesoria (gł. ciągniki rolnicze i drogowe) – 5,2 mln USD, udział 8,4%, wzrost o 19,8%;
- pieczywo cukiernicze, produkty zbożowe (mąka, grysiki, kasze itp.), w tym przetwory dla niemowląt – 4,8 mln USD, 7,8% udział, spadek o 52,8%;
- czekolada i inne wyroby zawierające kakao – 4,1 mln USD, udział 6,7%, spadek o 68,2%;
- różne przetwory spożywcze (gł. ekstrakty i koncentraty kawy, syropy cukrowe, lody) – 2,8 mln USD, udział 4,5%, wzrost o 27,6%;
- drewno i wyroby z drewna (gł. drewno z drzew iglastych) – 2,6 mln USD, udział 4,3%, nowa pozycja w porównaniu z 2019 r.;
- produkty farmaceutyczne (gł. leki insulinowe) – 2,2 mln USD, udział 3,6%, wzrost o 15,2%;
- artykuły z tworzyw sztucznych (gł. wykładziny i pokrycia podłogowe i ścienne) – 2,1 mln USD, udział 3,5%, wzrost o 11,0%;
- aparatura kontrolno-pomiarowa i medyczna (gł. urządzenia do korygowania wady lub kalectwa) – 2,0 mln USD, udział 3,4%, wzrost o 9,3%.

Ponadto, wśród większych pozycji eksportowych znalazły się: preparaty kosmetyczne i perfumeryjne (1,8 mln USD), maszyny i urządzenia elektryczne, gł. do transmisji danych (1,3 mln USD) oraz artykuły różne, gł. meble lekarskie i art. pościelowe (1,0 mln USD).

Do największych eksporterów z Polski we wcześniejszych latach zaliczały się firmy: Nutricia (żywność dla niemowląt), Lactima (art. mleczarskie), Big Brands Group (art. spożywcze), Libpol (komponenty samochodowe), Bel Polska (wyroby poch. zwierzęcego), Inglot (kosmetyki), PUH Pilot Unlimited (art. spożywcze), Jutrzenka Colian (*łącznie ponad 150 eksporterów*).

W imporcie z Libii występowały jedynie symboliczne wartościowo zakupy suszonego tytoniu - za 0,7 mln USD, pozycja nie występująca w 2019 r.

4. Współpraca inwestycyjno-kapitałowa

W związku z wybuchem „wiosny arabskiej” i postępującą destabilizacją sytuacją wewnętrzną w Libii, polskie firmy wycofały się z tego rynku. W latach wcześniejszych były tam obecne:

- **w dziedzinie energetyki:** na rynku libijskim działała Geofizyka Kraków prowadząc badania sejsmiczne obszarów roponośnych. Firma Poszukiwania Nafty i Gazu „Jasło”, która w 2006 r. dokonała rejestracji oddziału w Libii, dysponując dwiema wiertniami i realizując kontrakty na rzecz m.in. państwowej firmy naftowej WAHA Oil. W 2007 r. PGNiG S.A. wygrało przetarg, a w lutym 2008 r. podpisało umowę z libijską Narodową Korporacją Naftową (NOC) na poszukiwania i wydobywanie węglowodorów. Dla celów prowadzenia prac na terenie Libii utworzono spółkę POGC Libya B.V. (w Holandii) i oddział tej spółki w Trypolisie. W branży badań geofizycznych dla sektora ropy i gazu na rynku libijskim operowało też Przedsiębiorstwo Badań Geofizycznych Sp. z o.o.

- **w dziedzinie geodezji i kartografii:** w Libii działały trzy polskie firmy - Geokart Warszawa, Geokart International, MGGP S.A.
- **w branży budowlanej:** Polimex-Mostostal (budowa portu rybackiego), ICEC (konsulting budowlany, w j-v z lokalnym partnerem).

Według danych NBP, na koniec 2019 r. libijskie inwestycje na terenie Polski nie występowały, natomiast stan należności Polski z tytułu polskich inwestycji na rynku libijskim wynosił 0,2 mln USD.

5. Dostęp do rynku

Nie odnotowywano specjalnych ograniczeń w dostępie polskich towarów i usług do rynku libijskiego. Głównym problemem w działalności gospodarczej firm zagranicznych w Libii pozostawała kwestia długotrwałych procedur biurokratycznych. Znaczącym utrudnieniem były również niejasne regulacje prawne oraz słabo rozwinięty sektor bankowy.

6. Potencjalne dziedziny współpracy

Polskie przedsiębiorstwa posiadają dobrą renomę, wywodzącą się przede wszystkim z prowadzonych przez nie w Libii inwestycji budowlanych (infrastruktura drogowa, zakłady produkcyjne, farmy rolnicze i In.), których początki sięgają lat 60 i 70 tych ubiegłego stulecia.

Perspektywiczne branże

W obecnej, wyjątkowo niestabilnej, sytuacji wewnętrznej kraju, współpraca gospodarcza z Libią ograniczać się musi do prostej wymiany handlowej, wybitnie zdominowanej przez eksport z Polski. Równocześnie, biorąc pod uwagę potencjał lokalnego rynku, jego zapotrzebowanie i możliwości, jakie oferuje, **w przypadku unormowania się sytuacji w Libii**, do branż charakteryzujących się dużą atrakcyjnością można zaliczyć:

- usługi w sektorze ropy naftowej i gazu: *usługi sejsmiczne, wiercenia, sprzęt do seismiki i wierceń, rury do wierceń i budowy ropy/ gazociągów, doradztwo inżynierskie, szkolenia branżowe*
- usługi dla części down-streamowej sektora ropy naftowej i gazu: *remonty i modernizacja rafinerii, skraplarni gazu i innych instalacji petrochemicznych, szkolenia branżowe, doradztwo techniczne*
- **budownictwo:** *budownictwo cywilne, usługi architektoniczne, nowoczesne technologie budowlane, doradztwo techniczne, szkolenia branżowe*
- **konsulting inżynierski:** *doradztwo techniczne praktycznie we wszystkich branżach, usługi nadzoru i konsultingu*
- **energetyka:** *budowa i remonty bloków energetycznych, dostawa transformatorów, zarządzanie projektami w zakresie energetyki, dostawy automatyki branżowej*
- **informatyka, telekomunikacja:** *wszelkiego rodzaju systemy wspomagające zarządzanie, systemy telekomunikacyjne, dostawy sprzętu, implementacja rozwiązań, konsulting, szkolenia branżowe*
- **usługi edukacyjne, szkolenia:** *szkolenia praktycznie w każdej branży: wojskowe, policyjne, sił specjalnych, techniczne itd.*
- **usługi medyczne:** *dostawy zaawansowanych technologii medycznych, posprzedażowe wsparcie techniczne i szkolenia, leczenie chorych w Polsce*
- **rolnictwo:** *dostawy żywności, dostawy pasz, maszyn rolniczych, linii produkcyjnych i technologii dla przetwórstwa rolno-spożywczego, nasion i nawozów sztucznych, szkolenia.*

7. Działania na rzecz rozwoju dwustronnej współpracy gospodarczej

We wcześniejszym okresie aktywność przejawiała Krajowa Izba Gospodarcza, która raz w roku organizowała misje gospodarcze do Libii w oparciu o podpisaną umowę o współpracy z libijską Izbą Handlową w Misuracie. W ramach KIG funkcjonowała również Polsko-Libijska Izba Gospodarcza.

W 2010 r. odbyła się wizyta w Libii delegacji polskiej pod przewodnictwem Wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra Gospodarki, P. Waldemara Pawlaka w związku z organizowanym w Trypolisie 3. Szczegółem Afryka – UE (listopad 2010 r.). W trakcie wizyty Wicepremier Pawlak przeprowadził

rozmowy z Prezesem National Oil Corporation, P. Shukri Ghanemem, podczas których omówiono perspektywę współpracy w sektorze ropy naftowej i gazu.

W październiku 2011 roku grupa biznesmenów udała się do Libii, towarzysząc Ministrowi Spraw Zagranicznych. R. Sikorskiemu w jego wizycie do Trypolisu i Benghazi.

W maju 2012 r. w Libii przebywała misja gospodarcza z Polski. W kolejnych latach, w związku z nasilającym się wewnętrznym konfliktem w Libii, bezpośrednie kontakty gospodarcze całkiem zanikły.

8. Placówki dyplomatyczne

Działalność Ambasady RP w Trypolisie została zawieszona w 2014 r. Aktualne dane kontaktowe:

Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Libii, z czasową siedzibą w Tunisie

Charge d'affaires a.i.: Justyna Porazińska

Le Grand Boulevard de la Corniche, 2045 Les Berges du Lac II, Tunis

trypolis.amb.sekretariat@msz.gov.pl

Ambasada Państwa Libia w Polsce:

ul. Żołą 26/26 B, 02-815 Warszawa

tel.: (22) 56 66 509/10, fax: (22) 56 66 535

e-mail: libyanembassy2012@gmail.com, <http://www.ambasadalibii.pl>